



crises
EA 4424



UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI



Centrul de Istoria
Evreilor și Ebraistică
„Dr. Alexandru Șafran”



FEDERAȚIA
COMUNITĂȚILOR
EVREIEȘTI
DIN ROMÂNIA



CSIER
Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România - „Alexandru Șafran”
și Federația Comunităților Evreiești din România - „Cultura Moștenirii”

80 ANS DEPUIS LE POGROM DE IAȘI ET LA SHOAH EN ROUMANIE

Colloque international
Iași, 30 juin - 1 juillet 2021

Centre d'Histoire des Juifs et d'Etudes Hébraïques „Dr. Alexandre Safran” de la Faculté d'Histoire
de l'Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași, B-dul Carol I, nr. 11, 700546 Iași





crises
EA 4424



UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI



Centrul de Istoria
Evreilor și Ebraistică
„Dr. Alexandru Șafran”



FEDERAȚIA
COMUNITĂȚILOR
EVREIEȘTI
DIN ROMANIA



80 ANS DEPUIS LE POGROM DE IAȘI ET LA SHOAH EN ROUMANIE

Colloque international
Iași, 30 juin - 1 juillet 2021

Responsables scientifiques du Comité d'organisation

Prof. dr. Carol IANCU

Professeuse émérite d'Histoire contemporaine à l'Université „Paul Valéry” de Montpellier.
Membre émérite au Centre de Recherches Interdisciplinaire en Sciences Humaines et Sociales.
Membre d'honneur de l'Académie Roumaine. E-mail: carol.iancu@univ-montp3.fr

Prof. dr. Alexandru Florin PLATON

Professeur à la Faculté d'Histoire de l'Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași.
Directeur du Centre d'Histoire des Juifs et d'Etudes Hébraïques „Dr. Alexandre Safran”. E-mail: aplaton@uaic.ro

Adrian CIOFLÂNCĂ

Directeur du Centre pour l'Etude de l'Histoire des Juifs en Roumanie „Wilhelm Filderman” de Bucarest
E-mail : adriancioflanca@gmail.com

ARGUMENT

80 ans après le premier pogrom d'ampleur de la Deuxième Guerre Mondiale et le plus grand dans le territoire actuel de la Roumanie (estimé par des historiens à 13.000 victimes), il est important de commémorer les victimes de la capitale de la Moldavie et des différents lieux de la Shoah en Roumanie. La présente réunion scientifique – suite à notre précédent colloque organisé à Iași, il y a dix ans – abordera le phénomène génocidaire en reprenant la problématique de l'histoire et de la mémoire, et en tenant compte de l'évolution de l'historiographie consacrée à ce sujet.

Le Colloque *80 ans depuis le pogrom de Iași et la Shoah en Roumanie* est placé sous l'égide commune de l'Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași et de l'Université „Paul Valéry” de Montpellier. L'organisation de la manifestation, les 30 juin et 1er juillet 2021, est assurée par le Centre d'Histoire des Juifs et d'Etudes Hébraïques „Dr. Alexandru Șafran” de la Faculté d'Histoire de l'Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași, le Centre de Recherches Interdisciplinaires en Sciences Humaines et Sociales (CRISES) de l'Université „Paul Valéry” de Montpellier et le Centre pour l'Etude de l'Histoire des Juifs de Roumanie „Wilhelm Filderman” (CSIER-WF) de Bucarest, de la Fédération des Communautés Juives de Roumanie – Culte mosaïque.

Des chercheurs et des universitaires de Roumanie, France, Allemagne et Israël présenteront vingt communications regroupées dans les principales thématiques suivantes:

- L'antisémitisme dans l'entre-deux-guerres et la réaction politique des Juifs;
- Les images du Pogrom;
- Le destin des Juifs des différentes provinces de la Roumanie pendant le régime d'Antonescu;
- Le Pogrom et la Shoah dans la littérature et dans les films;
- Le Pogrom de Iași et le paroxysme de la violence.

MERCREDI 30 JUIN 2021 (9h00-16h30)

Centre d'Histoire des Juifs et d'Études Hébraïques „Dr. Alexandre Safran” de la Faculté d'Histoire de l'Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași, B-dul Carol I, nr. 11, 700546 Iași

OUVERTURE ET PREMIÈRE SÉANCE

9:00-9:40 - Messages :

- S.E. M. David SARANGA, Ambassadeur d'Israël en Roumanie
- Mme Muriel AUGRY-MERLINO, Directrice, Institut Français de Roumanie à Iași
- Prof. dr. Ioan-Aurel POP, Président de l'Académie Roumaine
- Prof. dr. Alexandru ZUB, Membre de l'Académie Roumaine
- Prof. dr. Gheorghe CLIVETI, Directeur de l'Institut d'Histoire „A.D. Xenopol”, Iași
- Conf. dr. Ionuț NISTOR, Directeur du Département d'Histoire, Faculté d'Histoire, Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași
- M. Silviu VEXLER, Député, Président de la Fédération des Communautés Juives de Roumanie
- Mme Benjamina-Ides VLADCOVSKI, Présidente de la Communauté Juive de Iași

9:40-9:55 - Allocution d'ouverture :

- Dr. Aurel VAINER, Fédération des Communautés Juives de Roumanie, Bucarest

9:55-10:20 - Conférence inaugurale :

- Prof. dr. Andrei MARGA, Université „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
La Shoah, le pogrom de Iași et les nouveaux mythes antisémites

*DEUXIÈME SÉANCE : L'ANTISÉMITISME DANS L'ENTRE-DEUX-GUERRES
ET LA RÉACTION POLITIQUE DES JUIFS*

10:20-10:40 - Dr. Maria GHITTA, Académie Roumaine, Centre d'Études Transylvaines, Cluj-Napoca
„Collaborations” entre les centres universitaires de Cluj et Iași au début de la première décennie de l'entre-deux-guerres ; le mouvement étudiant antisémite

10:40-11:00 - Prof. dr. Victor NEUMANN, Université de l'Ouest, Timișoara et chercheur CSI Académie Roumaine, Timișoara

Ethno-nationalisme et ségrégationisme dans la Roumanie de l'entre-deux-guerres

11:00-11:20 - Prof. dr. Carol IANCU, Université „Paul Valéry”, Montpellier

L'Antisemitisme en Roumanie dans l'entre-deux-guerres et la réaction politique des Juifs

11:10-11:40 - Discussions et pause

TROISIÈME SÉANCE: LES IMAGES DU POGROM

11:40-12:00 - Adrian CIOFLÂNCĂ, Centre pour l'Étude de l'Histoire des Juifs de Roumanie „Wilhelm Filderman” de Bucarest

Les images du Pogrom de Iași. Le régime de production, de stockage et d'utilisation des photographies des atrocités dans la Roumanie des dictatures

12:00-12:20 - Dr. Anca TUDORANCEA, Centre pour l'Étude de l'Histoire des Juifs de Roumanie „Wilhelm Filderman” de Bucarest

Des orphelins du Pogrom de Iași. Photographies de famille et histoires

12:20-12:35 - Nellu COHN, Radio J, Paris

Brève présentation du film documentaire „La Mort en face”, réalisé par William Karel et Nellu Cohn (Conseiller historique : Carol Iancu), Paris, 2019

12:35-12:45 - Discussions

12:45-13:30 - Présentation de livre et séance de dédicace : Carol IANCU (coordonnateur), *Les Juifs de Hârlău et des environs. Histoire et mémoire*, Editions de l'Université „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2021

13:30-15:00 - Pause-déjeuner

QUATRIÈME SÉANCE : LE POGROM ET LA SHOAH DANS LA LITTÉRATURE ET FILMS

15:00-15:20 - Prof. dr. Andrei CORBEA-HOIȘIE, Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași

Sur un poème de jeunesse de Paul Celan

15:20-15:40 - Conf. dr. Francisca SOLOMON, Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași

Edgar Hilsenrath et la tragédie transnistrienne

15:40-16:00 - Conf. dr. Felicia WALDMAN, Université de Bucarest

Le Pogrom de Iași dans la littérature et dans les films

16:00-16:15 - Gigi CERNES, Tel Aviv

Inscriptions de la mémoire du pogrom de Iași

16:15-16:40 - Discussions

18:00-18h40 - Projection du film documentaire „*Le Bruit et la fureur. Le pogrom de Iași*”, réalisé par Adrian Cioflâncă et Teodora Drăgoi pour la Télévision roumaine (2021)

JEUDI 1^{er} JUILLET 2021

CINQUIÈME SÉANCE : LA SHOAH DANS LES DIFFÉRENTES PROVINCES

9:00-9:20 - Dr. Mariana HAUSLEITNER, Freie Universität Berlin

La tragédie des Juifs de Bucovine et Transnistrie, et certaines actions de sauvetage

9:20-9:40 - Prof. dr. Carol IANCU

La solidarité des Juifs de Roumanie avec les déportés en Transnistrie. Le rôle d'Alexandre Safran et de Wilhelm Filderman

9:40-10:00 - Dr. Mihai-Ștefan CEAUȘU, L'Institut d'Histoire „A.D. Xenopol”, Iași

La fin du multiculturalisme. Le drame des Juifs de Bucovine dans la tourmente des années 1940-1941

10:00-10:20 - Prof. dr. Ladislau GYEMANT, Université „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Le destin des Juifs de Transylvanie dans la période de la Shoah et post-Shoah

10:20-10:40 - Prof. dr. Antonio FAUR, Université d'Oradea

Les principaux responsables administratifs d'Oradea dans l'application de la „solution finale” (avril-juin 1944)

10:40-11:00 - Adrian CIOFLÂNCĂ, Centre pour l'Etude de l'Histoire des Juifs de Roumanie „Wilhelm Filderman” de Bucarest

Les Crimes en masse en Bessarabie dans l'été de l'année 1941

11:00-11:30 - Discussions et pause

SIXIÈME SÉANCE : LE POGROM DE IAȘI, PAROXYSMES DE LA VIOLENCE

11:30-11:50 - Dr. Lyà BENJAMIN, Centre pour l'Etude de l'Histoire des Juifs de Roumanie „Wilhelm Filderman” de Bucarest

La pensée et la pratique de la politique d'Antonescu dans la question juive. Le cas du pogrom de Iași

11:50-12:10 - Dr. Cătălin BOTOȘINEANU, Archives Nationales, Iași

Considérations sur les sources documentaires du pogrom de Iași

12:10-12:30 - Maria Mădălina IRIMIA, Centre pour l'Etude de l'Histoire des Juifs de Roumanie „Wilhelm Filderman” de Bucarest

La tragédie du navire „Struma” dans laquelle ont disparu 769 Juifs. Observations sur des émigrants partis de Iași et d'autres localités

12:30-12:50 - Dr. Lucian-Zeev HERSCOVICI, Bibliothèque Nationale, Jérusalem

La vie religieuse juive à Iași avant et pendant la Shoah

12:50-13:10 - Prof. dr. Alexandru-Florin PLATON, Université „Alexandru Ioan Cuza” de Iași

Le Pogrom de Iași (28-30 juin 1941) – paroxysme de la violence

13:10-13:30 - Discussions

CLOTURE DU COLLOQUE

13:30-14:00 - Adrian CIOFLÂNCĂ, Carol IANCU, Alexandru-Florin PLATON

Conclusions et projets



crises
EA 4424



UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI



Centrul de Istorie
Evreilor și Ebraistică
„Dr. Alexandru Șafran”



FEDERAȚIA
COMUNITĂȚILOR
EVREIEȘTI
DIN ROMÂNIA



80 ANI DE LA POGROMUL DE LA IAȘI ȘI HOLOCAUSTUL (ȘOAHUL) DIN ROMÂNIA

Colocviu internațional
Iași, 30 iunie - 1 iulie 2021

Centrul de Istorie a Evreilor și Ebraistică „Dr. Alexandru Șafran” de la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, B-dul Carol I, nr. 11, 700546 Iași





crises
EA 4424



UNIVERSITATEA
„ALEXANDRU IOAN CUZA”
din IAȘI



Centrul de Istoria
Evreilor și Ebraistică
„Dr. Alexandru Șafran”



FEDERAȚIA
COMUNITĂȚILOR
EVREIEȘTI
DIN ROMÂNIA



CSIER

Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman”
- Federația Comunităților Evreiești din România - „Cămin Moșu”

80 ANI DE LA POGROMUL DE LA IAȘI ȘI HOLOCAUSTUL (ȘOAHUL) DIN ROMÂNIA

Colocviu internațional
Iași, 30 iunie -1 iulie 2021

Responsabili științifici ai Comitetului de organizare

Profesor dr. Carol IANCU

Profesor emerit de Istorie contemporană la Universitatea „Paul Valéry” din Montpellier.
Membru emerit la Centrul de Cercetări Interdisciplinare în Științe Umane și Sociale.
Membru de onoare al Academiei Române. E-mail: carol.iancu@univ-montp3.fr

Profesor dr. Alexandru Florin PLATON

Profesor la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.
Directorul Centrului de Istorie a Evreilor și Ebraistică „Dr. Alexandru Șafran”. E-mail: aplaton@uaic.ro

Adrian CIOFLÂNCĂ

Directorul Centrului pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman” din București
E-mail : adriancioflanca@gmail.com

ARGUMENT

Împlinirea a 80 de ani de la primul pogrom de amploare al celui de-al Doilea Război Mondial și cel mai mare de pe teritoriul actual al României (estimat de istorici la 13.000 de victime) constituie prilejul de a comemora victimele din capitala Moldovei și din diferitele locuri ale Holocaustului (Șoahului) în România. Prezenta reuniune științifică – continuare a precedentului nostru colocviu organizat la Iași acum zece ani – va aborda fenomenul genocidar, reluând problematica istoriei și memoriei, ținând cont de evoluția istoriografiei consacrate acestui subiect.

Colocviul intitulat *80 de ani de la pogromul de la Iași (28-30 iunie 1941) și Holocaustul (Șoahul) în România* are loc sub egida comună a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași și a Universității „Paul Valéry” din Montpellier. Organizarea sa în zilele de 30 iunie și 1 iulie 2021 este asigurată de Centrul de Istorie a Evreilor și Ebraistică „Dr. Alexandru Șafran” de la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, de Centrul de Cercetări Interdisciplinare în Științe umane și sociale (Centre de Recherches Interdisciplinaire en Sciences Humaines et Sociales, CRISES) al Universității „Paul Valéry” din Montpellier și de Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman” (CSIER -WF) din București, al Federației Comunităților Evreiești din România.

Cercetători și universitari din România, Franța, Israel și Germania vor prezenta douăzeci de comunicări cuprinse în următoarele principale tematici:

- Antisemitismul în perioada interbelică și reacția politică a evreilor;
- Imaginile Pogromului;
- Soarta evreilor în diferitele provincii ale României în timpul regimului antonescian;
- Pogromul și Șoahul în literatură și film;
- Pogromul de la Iași și paroxismul violenței.

MIERCURI 30 Iunie 2021 (9:00-16:30)

Centrul de Istorie a Evreilor și Ebraistică „Dr. Alexandru Șafran” de la Facultatea de Istorie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, B-dul Carol I, nr. 11, 700546 Iași

SESIUNEA 1: DESCHIDERE

9:00-9:40 - Mesaje:

- E.S. Dl. David SARANGA, Ambasadorul Israelului în România
- D-na Muriel AUGRY-MERLINO, Directoare, Institutul Francez din România - Iași
- Prof. dr. Ioan-Aurel POP, Președintele Academiei Române
- Prof. dr. Alexandru ZUB, Membru al Academiei Române
- Prof. dr. Gheorghe CLIVETI, Directorul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol”
- Conf. dr. Ionuț NISTOR, Directorul Departamentului de Istorie, Facultatea de Istorie, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași
- Dl. Silviu VEXLER, Deputat, Președintele Federației Comunităților Evreiești din România
- Dna Benjamina-Ides VLADCOVSCHI, Președinta Comunității Evreilor din Iași

9:40-9:55 - Alocuțiune de deschidere:

- Dr. Aurel VAINER, Federația Comunităților Evreiești din România, București

9:55-10:20 - Prelegere inaugurală:

- Prof. dr. Andrei MARGA, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Șoabul, pogromul de la Iași și noile mituri antisemite

SESIUNEA 2: ANTISEMITISMUL ÎN PERIOADA INTERBELICĂ ȘI REACȚIA POLITICĂ A EVREILOR

10:20-10:40 - Dr. Maria GHITTA, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca
„Colaborări” între centrele universitare Cluj și Iași la începutul primei decade interbelice; mișcarea studențească antisemită

10:40-11:00 - Prof. dr. Victor NEUMANN, Universitatea de Vest din Timișoara și CSI Academia Română, Filiala Timișoara

Etnonaționalism și segregacionism în România interbelică

11:00-11:20 - Prof. dr. Carol IANCU, Universitatea „Paul Valéry”, Montpellier

Antisemitismul în România interbelică și reacția politică a evreilor

11:20-11:40 - Discuții și pauză

SESIUNEA 3: IMAGINILE POGROMULUI

11:40-12:00 - Adrian CIOFLÂNCĂ, Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman”, București

Imaginile Pogromului de la Iași. Regimul de producere, stocare și utilizare a fotografiilor atrocităților în România dictaturilor

12:00-12:20 - Dr. Anca TUDORANCEA, Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman”, București

Orfani ai Pogromului din Iași. Fotografii de familie și istorii

12:20-12:35 Nellu COHN, Radio J, Paris

Scurtă prezentare a filmului documentar „La Mort en face”, realizat de William Karel și Nellu Cohn (Consilier istoric: Carol Iancu), Paris, 2019

12:35-12:45 - Discuții

12:45-13:30 - Lansare de carte: Carol IANCU (coordonator), *Evreii din Hârlău și împrejurimi. Istorie și memorie*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2021

13:30-15:00 - Pauză de masă

SESIUNEA 4: POGROMUL ȘI ȘOAHUL ÎN LITERATURĂ ȘI FILM

15:00-15:20 - Prof. dr. Andrei CORBEA-HOIȘIE, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Pe marginea unui poem timpuriu al lui Paul Celan

15:20-15:40 - Conf. dr. Francisca SOLOMON, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Edgar Hilsenrath și tragedia transnistriană

15:40-16:00 - Conf. dr. Felicia WALDMAN, Universitatea din București

Pogromul de la Iași în literatură și film

16:00-16:15 - Gigi CERNES, Tel Aviv

Inscripții ale memoriei pogromului de la Iași

16:15-16:30 - Discuții

18:00 - Proiectarea filmului documentar *Zgomotul și furia. Pogromul de la Iași*, realizat de Adrian Cioflâncă și Teodora Drăgoi pentru TVR (2021)

JOI 1 IULIE 2021 (9:00 – 14:00)

SESIUNEA 5: ȘOAHUL ÎN DIFERITELE PROVINCII

9:00-9:20 - Dr. Mariana HAUSLEITNER, Freie Universität Berlin

Tragedia evreilor din Bucovina și Transnistria, și unele acțiuni de salvare

9:20-9:40 - Prof. dr. Carol IANCU

Solidaritatea evreilor din România cu deportații evrei în Transnistria. Rolul lui Alexandru Șafran și Wilhelm Filderman

9:40-10:00 - Dr. Mihai-Ștefan CEAUȘU, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol”, Iași

Sfârșitul multiculturalității. Drama evreilor bucovineni în vâltoarea anilor 1940-1941

10:00-10:20 - Prof. dr. Ladislau GYEMANT, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Destinul evreilor din Transilvania în perioada Șoah și post-Șoah

10:20-10:40 - Prof. dr. Antonio FAUR, Universitatea din Oradea

Principalii responsabili administrativi din Oradea pentru aplicarea „soluției finale” (aprilie-iunie 1944)

10:40-11:00 - Adrian CIOFLÂNCĂ, Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman”, București

Crimele în masă din Basarabia din vara anului 1941

11:00-11:30 - Discuții și pauză

ȘEDINȚA 6: POGROMUL DE LA IAȘI, PAROXISM AL VIOLENȚEI

11:30-11:50 - Dr. Lya BENJAMIN, Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman”, București

Gândirea și practica politică antonesciană în problema evreiască. Cazul pogromului de la Iași

11:50-12:10 - Dr. Cătălin BOTOȘINEANU, Arhivele Naționale, Iași

Considerații asupra surselor documentare ale pogromului de la Iași

12:10-12:30 - Maria Mădălina IRIMIA, Centrul pentru Studiul Istoriei Evreilor din România „Wilhelm Filderman”, București

Tragedia vasului „Struma” în care au dispărut 769 evrei. Observații privind unii emigranți plecați din Iași și alte localități

12:30-12:50 - Dr. Lucian-Zeev HERSCOVICI, Biblioteca Națională, Ierusalim

Viața religioasă evreiască la Iași înainte și în timpul Șoahului

12:50-13:10 - Prof. dr. Alexandru-Florin PLATON, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Pogromul de la Iași (28-30 iunie 1941) - paroxism al violenței

13:10-13:30 - Discuții

ÎNCHEIEREA LUCRĂRILOR COLOCVIULUI

13:30-14:00 - Adrian CIOFLÂNCĂ, Carol IANCU, Alexandru-Florin PLATON

Concluzii și proiecte